

*Tijdelijke regeling betreffende afbetalings-
overeenkomsten*

MEMORIE VAN TOELICHTING

No. 3

Algemene beschouwingen

De verkoop op afbetaling heeft hier te lande na de laatste wereldoorlog, vooral nadat sinds 1948 de goederenschaarste is verdwenen, een snelle ontwikkeling te zien gegeven. Het is algemeen bekend, dat de verkoop op afbetaling, niet alleen wat het aantal handelaren en het aantal kopers, maar ook wat het aantal zaken, dat op afbetaling kan worden gekocht, betreft, veel omvangrijker is dan vóór 1940. Dit blijkt eveneens uit het verschijnsel, dat de huurkoopfinancieringsmaatschappijen tot een veel bredere ontplooiing zijn gekomen, mede door de belangstelling, welke de grote handelsbanken sinds enige jaren voor deze materie tonen.

Een nauwkeurig door cijfermateriaal gestaafd inzicht is op dit moment, door het ontbreken van betrouwbare gegevens, nog niet te geven. Wel hebben de ondergetekenden goede hoop, dat het onderzoek, hetwelk het Centraal Bureau voor de Statistiek thans instelt, de mogelijkheid tot het verkrijgen van een dergelijk inzicht binnen korte tijd zal openen. Naar het zich namelijk laat aanzien, zullen de resultaten van dit onderzoek op korte termijn beschikbaar komen.

Ten gevolge van de sterke toeneming van de verkoop op afbetaling is deze voor het economische leven van veel groter betekenis geworden dan vóór de laatste wereldoorlog het geval was. Meer dan voorheen zal die verkoop dientengevolge een rol gaan spelen bij de ontwikkeling van het conjunctuurverloop; er is dus alle aanleiding deze eveneens in de van Overheidswege gevoerde conjunctuurpolitiek te betrekken.

Het is een bekend feit, dat in sommige landen de omvang van de verkoop op afbetaling een vrij belangrijke invloed op het conjunctuurverloop uitoefent. Daar kent men dan ook wettelijke voorschriften, welke die verkoop aan zekere regelen binden. Zo is in de Verenigde Staten, waar de verkoop op afbetaling zich het sterkst heeft ontwikkeld, herhaaldelijk met toepassing van dergelijke regelingen ingegrepen. In de oorlogsjaren heeft men dit gedaan om de consumptie van civiele goederen af te remmen ten behoeve van de productie van oorlogsmateriaal. Daarna is ten tijde van het Koreaconflict om dezelfde redenen weer ingegrepen. Blijkens het in januari jl. verschenen „Economic Report of the President” overweegt men in de Verenigde Staten thans de invoering van een wettelijke regeling, op grond waarvan de verkoop op afbetaling kan worden beperkt met het doel de stabiliteit van het economisch leven te bevorderen. Ook in een aantal andere landen — met name Engeland, Denemarken en Nieuw-Zeeland — bestaan wettelijke regelingen op dit gebied. In genoemde landen is de laatste jaren met behulp daarvan de verkoop op afbetaling afgeremd in verband met de positie van de betalingsbalans. Voorts is momenteel bij de Belgische Volksvertegenwoordiging een wetsontwerp met betrekking tot het afbetalingswezen ahangig, waarin eveneens de mogelijkheid wordt geopend op grond van conjunctuurpolitieke overwegingen bepaalde maatregelen te treffen.

In dit verband mogen de ondergetekenden erop wijzen, dat een der conclusies van de Commissie van Onderzoek inzake het afbetalingswezen (naar haar voorzitter ook wel genoemd de Commissie-Lichtenauer) is geweest, dat de Regering over

bevoegdheden tot het treffen van beperkende maatregelen op grond van conjunctuurpolitieke overwegingen dient te beschikken. Uit een nota van de drie centrale werkgeversverbonden over het rapport van deze commissie is inmiddels gebleken, dat bedoelde conclusie ook in deze kringen wel wordt aangevaard.

Bij de thans in Nederland geldende wettelijke regeling van het afbetalingswezen is beperking van het afbetalingsvolume in het geheel niet mogelijk. De Wet op het Afbetalingsbedrijf (*Stb.* 1936, 605) en de wet van 23 april 1936 tot wettelijke regeling van de overeenkomst van koop en verkoop op afbetaling (*Stb.* 202) regelen de afbetaling uitsluitend vanuit het gezichtspunt der sociale moeilijkheden en der juridische problemen, welke zich toentertijd voordeden. De economische en monetaire facetten van de afbetaling trokken toen nog weinig de aandacht.

Het ligt in het voornemen van de ondergetekenden in een wetsvoorstel tot algehele herziening van de Wet op het Afbetalingsbedrijf eveneens regelen op te nemen, die ingrijpen op grond van conjunctuurpolitieke overwegingen mogelijk zullen maken. Zoals bij de behandeling van het wetsontwerp tot vaststelling van hoofdstuk X van de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1956 (Gedrukte stukken, zitting 1955—1956, 4100) reeds is medegedeeld, heeft de tweede ondergetekende het echter nodig geacht, alvorens een wettelijke regeling te doen ontwerpen, over de voorstellen van de Commissie-Lichtenauer het advies in te winnen van de Sociaal-Economische Raad. Bij de behandeling van het te zijner tijd bij de Tweede Kamer in te dienen ontwerp zal dan ook aan de conjunctuurpolitieke aspecten in breder verband de nodige aandacht kunnen worden geschonken, waarbij uiteraard met het door de Sociaal-Economische Raad uit te brengen advies rekening zal kunnen worden gehouden.

Inmiddels heeft de huidige conjuncturele ontwikkeling, gepaard gaande met de snelle toeneming van het „afbetalingsvolume”, de Regering de behoefte doen gevoelen reeds thans over de mogelijkheid te beschikken uit conjunctuurpolitieke overwegingen regelen betreffende afbetalingsovereenkomsten te stellen. De sterke toeneming van het „afbetalingsvolume” kan ertoe leiden, dat reeds bestaande conjuncturele spanningen worden vergroot. Een beperking der binnenlandse bestedingen op dit punt kan derhalve noodzakelijk zijn ter bevordering van het monetaire evenwicht en de stabiliteit van het economische leven. Beperking van het „afbetalingsvolume” moet in dit verband dan ook worden gezien als een maatregel, die zeer wel past in het raam van andere maatregelen van conjunctuurpolitieke aard. Uit het conjunctuurpolitieke karakter van deze maatregelen vloeit voort — de ondergetekenden mogen ten overvloede nog hierop wijzen —, dat zij in principe een tijdelijk karakter dragen. Zij zijn slechts bestemd voor toepassing in een bepaalde conjunctuursituatie. De te nemen maatregelen zullen uiteraard alleen betrekking hebben op overeenkomsten, die na hun inwerkingtreding worden gesloten. Bij het verdwijnen van bovenbedoelde conjuncturele spanningen hebben de maatregelen geen reden van bestaan meer en zullen zij dientengevolge dienen te worden ingetrokken.

Aangezien het advies van de Sociaal-Economische Raad

nog enige tijd op zich zal laten wachten en diensgevolge een spoedige indiening van het hierbovenbedoelde wetsontwerp bij de Tweede Kamer niet mogelijk zal zijn, hebben de ondergetekenden, gelet op het bovenstaande, gemeend met spoed te moeten overgaan tot indiening van het onderhavige wetsvoorstel, waarover in verband met het spoedeisende karakter geen advies is gevraagd aan de Sociaal-Economische Raad. De daarin vervatte regeling van tijdelijke aard zal aan de eerste ondergetekende de bevoegdheid tot ingrijpen verlenen. Met het oog op de huidige economische omstandigheden stelt hij zich voor na het in werking treden dezer wet ernstig te overwegen, in hoeverre tot ingrijpen moet worden overgegaan.

Het tijdelijk karakter dezer regeling vindt uitdrukking in artikel 4, tweede lid, waarin is bepaald, dat de wet met ingang van 1 januari 1960 vervalt. Uiteraard zal de ontworpen wet worden ingetrokken bij het in werking treden van de definitieve wettelijke regeling betreffende het afbetalingswezen.

De artikelen van het wetsontwerp worden, voor zover nodig, hieronder nog nader toegelicht.

Artikel 1. In dit artikel worden de begrippen „afbetalingsovereenkomst” en „koopprijs” gedefinieerd. Ten einde een zo sluitend mogelijk geheel te verkrijgen, wordt gebruik gemaakt van de definities in het Burgerlijk Wetboek. Zowel de z.g. eenvoudige afbetalingsovereenkomst (zonder eigendomsvoorbehoud) als de huurkoopovereenkomst (met eigendomsvoorbehoud) vallen onder de voorgestelde definitie van afbetalingsovereenkomst. Het begrip „koopprijs” omvat het geheel van wat op grond van het aangaan van de afbetalingsovereenkomst te betalen is; behalve de contantprijs derhalve ook alle kredietopslagen. De gehele koopprijs is als uitgangspunt genomen, omdat anders van de contantprijs moet worden uitgegaan; dit zou een snelle en efficiënte controle ernstig bemmeren, daar de vaststelling van de contantprijs herhaaldelijk op moeilijkheden stuit.

Artikel 2. Dit artikel bevat de kern van het wetsontwerp. Van de in het eerste lid vervatte bevoegdheden zal slechts worden gebruik gemaakt, indien de economische omstandigheden aanleiding geven tot ingrijpen ter beperking van de bestedingen. De conjuncturele situatie is derhalve bepalend voor de vraag, of voorschriften zullen worden gegeven.

Dergelijke voorschriften zullen voorts slechts betrekking kunnen hebben op bepaalde soorten afbetalingsovereenkomsten. Voor welke overeenkomsten de voorschriften gelden, moet blijken uit de aanwijzing in de voorschriften van de zaken, tot het kopen en verkopen waarvan de overeenkomsten strekken.

Door betaling van een gedeelte van de koopprijs, de z.g.

kassastorting, bij het sluiten van de overeenkomst voor te schrijven en het plan tot afbetaling van het resterende tot een bepaalde periode te doen beperken, kan de beoogde afremming worden bevorderd.

De vast te stellen voorschriften zullen ook van administratieve aard kunnen zijn, waardoor een doeltreffende controle wordt mogelijk gemaakt. Hierbij wordt gedacht aan maatregelen, die een goed koopman zonder meer reeds pleegt toe te passen, zoals de boeking van de kassastorting en van de betaling der termijnen en het overzichtelijk inrichten en bijhouden van de administratie.

In het tweede lid wordt de mogelijkheid geopend tot differentiatie naar gelang van de aard of de waarde der goederen of de hoedanigheid uit economisch oogpunt der bij de afbetalingsovereenkomst betrokken personen. Op grond hiervan zal het bij voorbeeld mogelijk zijn een onderscheid te maken tussen goederen, die in de produktieve en die in de consumptieve sfeer worden gebruikt. Naar gelang van de ontwikkeling der economische omstandigheden kan de wenselijkheid blijken, dat voor verschillende categorieën afzonderlijke maatregelen worden genomen. Ook thans kent de praktijk reeds een zekere differentiatie; over het algemeen houdt deze verband met de waarde der goederen. Bij waardevolle goederen dient als regel een grotere kassastorting plaats te vinden dan bij goederen van mindere waarde. Als voorbeeld mogen worden genoemd automobielen, waarvoor vaak een kassastorting van circa een derde deel van de koopprijs wordt gevraagd. Vooral bij aankoop van goederen in de consumptieve sfeer wordt het echter meer en meer gebruikelijk geen of slechts een zeer geringe kassastorting te vragen.

Artikel 3. Zoals bij de wetgeving op economisch gebied van de laatste jaren gebruikelijk is, wordt overtreding van de krachtens de ontworpen wet te geven voorschriften als economisch delict aangemerkt.

De Minister van Economische Zaken a.i.,
A. C. DE BRUIJN.

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
G. M. J. VELDKAMP.

De Minister van Justitie,
J. C. VAN OVEN.

De Minister van Financiën,
VAN DE KIEFT.